Antakalniečių bendruomenė siekia išsaugoti neurbanizuotą žaliąją Neries slėnio jungtį, kaip gamtinį karkasą, kuris jungia sostinės centrą su žaliaisiais užmiesčio plotais, saugo ekologinę pusiausvyrą ir natūralų kraštovaizdį, didina estetinę vertę bei žmogaus gyvenimo kokybę.

Tekstas ir nuotraukos: Nijolės Balčiūnienės
Informacinis stendas įrengtas Antakalniečių bendruomenės iniciatyva.

ANTAKALNIEČIŲ BENDRUOMENĖ

VILNIUS LITHUANIA

Spalvotieji šaltinėliai

„Vilnius stovi ant ypatingos, maloningos sandaros klodų, turi daug maitinančių vandenų...".
Prof. Česlovas Kudaba

Antakalnis – vienas seniausių Vilniaus priemiesčių, išsidėstęs Neries terasoje, suplautoje ledyno tirpsmo vandenų. Iš vienos pusės jį juosia Neris, o iš kitos – žali kalvynai.

Po ledynmečio, atšilus klimatui, Neries ir Vilnios šlaitais plūstelėjo gausybė ledyno tirpsmo vandenų, atsivėrė daugybė upelių, šaltinių, kurių vandenys tankiai suraižė šlaitus, suformavo išvaizdžius Šveicarijos, Sapieginės, Lyglaukių erozinius kalvynus. Iki mūsų dienų išliko gamtiniu požiūriu dar gana natūralus kairysis Neries krantas žemiau Valakupių, kuris iki Šilo tilto beveik ištisai šaltiniuotas. Čia ledynai atvėrė tarpmoreninius sluoksninius vandenis, kurie gausiai srūva į upės vagą.

Viena didžiausių požeminio vandens versmių Antakalnyje yra ***Spalvotieji šaltinėliai***, kurie šį vardą gavo nuo vandenyje esančių mineralų įvairovės. Unikalūs šaltiniai išsidėstę upės link atsivėrusiose erozinėse griovose, kurios mena sudėtingą Vilniaus kraštovaizdžio geologinę struktūrą. Pasak geologų, Vilniaus šaltinių vandenys išteka iš kvartero nuogulų, kurios sudaro pagrindinį Vilniaus kraštovaizdžio stuomenį (prof. A. Gaigalas). *Spalvotieji šaltinėliai* atsiveria dviejose erozinėse griovose, iš kurių šlaitų srūva daugybė mažesnių bei didesnių versmių, upeliais čiurlenančių Neries link. Šaltiniuotų upelių statūs šlaitai nusėti drėgmę mėgstančiais augalais. O upeliukų dugno smėlis bei akmenys vietomis pasipuošę molio plytos spalva – vandenyje netirpstančių geležies junginių nuosėdomis.

Neris , Vilnia, mažieji upeliai ir šaltiniai buvo pirmieji gamtos sudaryti planai, pagal kuriuos kūrėsi pirminis Vilniaus architektūrinis vaizdas – tai, ką mes šiandien vadiname miesto dvasia.

Savitą Vilniaus kraštovaizdį kūrė ne vienas ledynas. Paskutiniame tarpledynmetyje Neris ir Vilnia tekėjo 8 m aukščiau nei dabar, o atšilus klimatui jų slėniais srūvo ledyno tirpsmo vandenys, kurie formavo sostinės kraštovaizdį. Iš pelkėtos ir vandeningos Neries ir Vilnios santakos šlaitų su nepaprasta jėga liejosi šaltiniai ir upeliukai. Nuo seniausių laikų garsūs Vingrių, Aušros vartų, Žiupronių (Misionierų) šaltiniai daugiau kaip keturis šimtmečius girdė miestelėnus. XIX a. miesto planuose Antakalnyje pavaizduoti bent šeši upeliukai, gausybė versmių, šaltinių. Žmogus be paliovos keitė gamtos sukurtą žemės paviršių. Neries ir Vilnios terasos kai kur užpiltos ir paaukštintos, maži upeliai ir šaltiniai paslėpti kanalizacijos vamzdžiuose, upių krantai įsprausti į betoną.

Vis dėlto žmogus neįstengė įveikti tūkstančius metų kurtos žemės paviršiaus struktūros. Spalvotieji šaltiniai yra viena didžiausių požeminių versmių ne tik Antakalnyje, bet ir visame Vilniuje. Todėl šaltiniuota Neries pakrantė – neįkainojama gamtos vertybė, kurią būtina saugoti. Spalvotąsias versmes brangino, tyrinėjo ir dažnai lankė antakalnietis, žinomas geologas, prof. Algirdas Gaigalas.